

Wpisany przez Hubert Wajs

niedziela, 25 marca 2018 19:47 - Poprawiony niedziela, 25 marca 2018 20:24

---

22 marca 2018 r. odbyła się w Archiwum Głównym Akt Dawnych [uroczysta prezentacja](#) aktu Unii Lubelskiej z 1569 r., przechowywanego w Zbiorze dokumentów pergaminowych (sygn. 5627). Jego znaczenie trudno przecenić – poświadcza bardzo ważne wydarzenie, które na kilka wieków zmieniło mapę polityczną Europy Środkowo-Wschodniej. Uznanie społeczności międzynarodowej poświadcza wpisanie go na Listę Światową Programu UNESCO „Pamięć Świata”. W prezentacji wzięli udział m.in. prof. dr hab. Piotr Gliński, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, prof. Sławomir Ratajski, Sekretarz Generalny Polskiego Komitetu ds. UNESCO, dr Wojciech Woźniak, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, dyrektorzy polskich archiwów państwowych oraz zwierzchnicy archiwów państwowych i przedstawiciele archiwów historycznych z krajów, które razem z Polską zgłosiły do projektu „Pamięć Świata” akt Unii Lubelskiej, jako ważny znak wspólnego dziedzictwa: Tetiana Baranova, Olga Bażan i Diana Pelc z Ukrainy, Wiktor Kurasz, Dymitr Jacewicz i Denis Lisejczykow z Białorusi, Mara Sprudza i Valda Petersone z Łotwy oraz Ramojus Kraujelis i Virginija Cijunskiene z Litwy. Prof. Andrzej Zakrzewski przedstawił znaczenie tego wyjątkowego wydarzenia, jakim było zawarcie w dniu 1 lipca 1569 r. unii, w wyniku której powstała Rzeczpospolita Obojga Narodów. Nawiązał do tego także dr Hubert Wajs, dyrektor Archiwum Głównego Akt Dawnych, omawiając dokument. Przypomnił, że połączone kraje miały odtąd jednego władcę wspólnie wybieranego przez oba narody i tylko raz koronowanego w Krakowie; wspólny sejm – walny – obradujący w Warszawie, gdzie posłowie litewscy w liczbie 48 zasiadali obok 114 posłów koronnych, i senat (113 senatorów polskich i 27 litewskich – taką różnicę powodowała liczba kasztelanów w Koronie – 73 przy 10 na Litwie i wojewodów – 22 polskich przy 10 litewskich), wspólną obronę, politykę zagraniczną i monetę (lecz z odrębnymi stemplami – na Litwie herb Pogoń, w Koronie - Orzeł). Zabezpieczono odrębność Litwy przez zachowanie tytułów, dostojęństw i urzędów centralnych przy zagwarantowaniu równości Wielkiego Księstwa wobec Korony.

Wpisany przez Hubert Wajs

niedziela, 25 marca 2018 19:47 - Poprawiony niedziela, 25 marca 2018 20:24

W 1569 roku podpisane zostały dwa egzemplarze – w AGAD przechowywany jest dokument strony litewskiej przekazany stronie koronnej. Podwieszono pod nim pieczęcie należące do senatorów i posłów z Wielkiego Księstwa Litewskiego. Dokument sporządzony został na pergaminie o wymiarach 72 x 45 cm + 10 cm, spisany w języku polski, pod którym strona litewska podwiesiła 77 pieczęci na 47 sznurach. Pieczęcie zorganizowano w trzech grupach: I grupa (środkowa, wosk czerwony) – 17 pieczęci, każda na własnym podwójnym sznurze (dygnitarze)

II grupa (po lewej stronie, wosk czerwony) – również 17 pieczęci, po dwie pieczęcie obok siebie na jednym sznurku: 8 x 2 + 1

III grupa (po prawej stronie, wosk zielony) – 43 pieczęcie, po dwie pieczęcie obok siebie na jednym sznurku x 17, trzy ostatnie sznurki po 3 pieczęcie

Z wydanych w XIX wieku diariuszy sejmowych wiadomo, że już we czwartek 29 czerwca 1569 r. została ostatecznie uzgodniona treść aktu. Przygotowanie jednak takiego dokumentu, a dokładniej dwu dokumentów – dla strony koronnej i dla strony Wielkiego Księstwa Litewskiego – wymagało nie tylko czasu, ale i wiedzy technicznej (jak podwiesić pieczęcie) i organizacji – opieczętowanie przez dużą grupę osób, co musiało trwać. Jeden egzemplarz pieczętowało 140 senatorów i posłów, drugi – Litewski – 77, czyli łącznie 227 pieczęci! A już 4 lipca 1569 r. król Zygmunt August wydał dokumenty potwierdzające unię. Warto tu jeszcze zaznaczyć, że król nie opieczętował dokumentów unijnych, to była decyzja samej szlachty.

Dokument opieczętowany przez stronę litewską, przeznaczony dla stanów koronnych, znalazł się w archiwum dokumentowym Królestwa Polskiego, zwanym – od miejsca przechowywania na zamku królewskim w Krakowie na Wawelu – Archiwum Koronnym Krakowskim (należał do działu Lithuaniae tego Archiwum). Trafiały tu między innymi dokumenty ogólnopaństwowe: przywileje powszechne, pakt, unie, potwierdzenia praw (m.in. Konfederacja Generalna Warszawska z 1573 r., sygn. 4467, wpisana w 2003 r. na listę światową „Pamięć Świata”), a także dokumenty odnoszące się do poszczególnych województw, krajów i ziem złączonych z Rzeczpospolitą. W 1765 r. Archiwum Koronne Krakowskie zostało przeniesione do Warszawy. Po trzecim rozbiore (1795 r.) razem z innymi materiałami archiwalnymi, pozostałymi po najwyższych władzach Rzeczypospolitej, także i ten dokument został wywieziony do Petersburga. Przechowywany był tam najpierw w archiwum Senatu Rządzącego, a później w dziale rękopisów Cesarskiej Biblioteki Publicznej. Do Polski wrócił po pierwszej wojnie światowej, na mocy pokoju zawartego przez odrodzone państwo polskie z Rosją w Rydze w 1921 r. Wtedy znalazł się w Archiwum Głównym Akt Dawnych i został włączony do Zbioru dokumentów pergaminowych. W czasie II wojny światowej w czerwcu 1944 r. został wywieziony (ewakuowany) do Częstochowy na Jasną Górę.

Uważany dziś za zaginiony dokument stanów koronnych dla stanów litewskich, opatrzony 140 pieczęciami, po zawarciu unii trafił do archiwum dokumentowego Wielkiego Księstwa Litewskiego, zaś w okresie wojny polsko-moskiewskiej w połowie XVII w. znalazł się w rękach jednego z najważniejszych litewskich rodów magnackich, Radziwiłłów. Albrycht Stanisław Radziwiłł był na początku tego okresu kanclerzem litewskim i nie dopuścił, aby dokumenty z archiwum wielkich książąt litewskich znalazły się w archiwach carskich. Dokument ten dzielił następnie losy archiwaliów radziwiłłowskich i w 1920 r. został przewieziony do Warszawy. Zaginął w 1944 r. Zarówno dokument strony litewskiej, jak i koronny zostały opublikowane i dokładnie opisane, wraz ze szczegółowym opisem pieczęci przez profesorów Stanisława Kutrzebę i Władysława Semkowicza w pomnikowym dziele: Akta unji Polski z Litwą, 1385–1791, wydany w Krakowie 1932. I dzięki temu wiemy dziś wiele o tych dokumentach.

Wpisany przez Hubert Wajs

niedziela, 25 marca 2018 19:47 - Poprawiony niedziela, 25 marca 2018 20:24
